

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci stěžovatele **O. L.**, zastoupeného Mgr. Jarmilou Janků, advokátkou se sídlem ve Znojmě, Hakenova 21, za účasti **Ministerstva vnitra**, se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 3, v řízení o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2006, č. j. 5 Ca 146/2004-38,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Stěžovatel kasační stížností napadá v záhlaví označený rozsudek Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 1. 12. 2003 a ministra vnitra ze dne 4. 6. 2004, na základě kterých nebylo vyhověno žádosti A. L., děda stěžovatele, o vrácení československého státního občanství podle § 3 ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále jen „dekret“).

Dle názoru stěžovatele městský soud nesprávně posoudil právní otázku týkající se skutečnosti, že úmrtí A. L. brání tomu, aby o jeho žádosti o vrácení čs. státního občanství mohlo být kladně rozhodnuto. Stěžovatel konstatuje, že A. L. požádal o vrácení čs. občanství řádně a včas, přičemž splňoval všechny zákonem stanovené podmínky pro to, aby o jeho žádosti mohlo být kladně rozhodnuto. Dále uvádí, že pokud A. L. zemřel ještě před tím, než bylo ve věci jeho žádosti meritorně rozhodnuto, pak bylo třeba řízení dokončit, a to i po jeho

smrti. Stěžovatel dále konstatuje, že při rozhodování této věci, konkrétně ohledně podmínky prominutí státoobčanského slibu, mělo být postupováno dle předpisů platných v době podání žádosti o vrácení občanství, tedy dle předpisů platných k roku 1949, nikoli platných v době vydání rozhodnutí příslušnými orgány. S ohledem na výše uvedené proto stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

Ministerstvo vnitra ve svém vyjádření k podané kasační stížnosti trvá na stanovisku vyjádřeném ve svých jednotlivých rozhodnutích a tvrdí, že státní občanství je úzký, trvalý a faktický vztah státu a fyzické osoby, který není přenosný ani právním aktem, ani děděním, a zaniká smrtí fyzické osoby. K vrácení státního občanství podle § 3 dekretu bylo třeba mimo vydání konstitutivního rozhodnutí s účinky ex nunc i splnění druhého nutného předpokladu, kterým bylo složení státoobčanského slibu. Žalovaný tedy odmítá argumentaci stěžovatele založenou na tom, že státní občanství může výše nastíněným způsobem nabýt zemřelá fyzická osoba. Na základě výše uvedeného zastává názor, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze není nezákonný, kasační stížnost je neopodstatněná a navrhuje, aby Nejvyšší správní soud svým rozsudkem podle § 110 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, v platném znění (dále jen s. ř. s.), podanou kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Městský soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí zdůraznil, že v dané věci bylo nesporné, že A. L. pozbyl československé státní občanství dle § 1 dekretu, po skončení druhé světové války požádal o jeho vrácení v souladu s § 3 tohoto dekretu. Před ukončením řízení o jeho žádosti, přesně dne 31. 10. 1949, však zemřel. Stěžovatel jakožto právní nástupce svého děda A. L. požádal v roce 1998 o pokračování řízení o uvedené žádosti. Ve věci bylo vydáno několik správních i soudních rozhodnutí, Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 11. 2002 vyslovil závazný právní názor, dle něhož k vrácení státního občanství dle § 3 dekretu dochází vydáním konstitutivního rozhodnutí ve spojení se složením státoobčanského slibu, z čehož nepochybně vyplývá, že státní občanství může nabýt pouze žijící fyzická osoba, tato skutečnost však nic nemění na povinnosti správních orgánů i po smrti A. L. meritorně ukončit řízení o jeho žádosti.

Městský soud se s tímto právním názorem ztotožnil. Státní občanství mohlo být dědu stěžovatele vráceno rozhodnutím vydaným dle § 3 dekretu, jehož účinky nepůsobí zpětně, ale tzv. ex nunc. Z tohoto důvodu mohla tímto rozhodnutím nabýt státní občanství pouze žijící fyzická osoba, která má způsobilosti k právům a povinnostem. Tato právní subjektivita zaniká smrtí, po smrti žadatele o vrácení československého občanství již nemohlo být jeho žádosti vyhověno. K námitce stěžovatele, že věc bylo třeba posoudit podle předpisů platných v době zahájení správního řízení, městský soud odkázal na obecnou zásadu, dle které musí správní orgán při rozhodování věci posuzovat hmotněprávní nároky podle předpisů platných v době jejich vzniku, řízení vede v souladu s aktuálně platnými předpisy. Na základě uvedených důvodů městský soud žalobu stěžovatele zamítl.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatel v ní jako důvody uplatňuje skutečnosti dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tj. nezákonnost napadeného rozhodnutí spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Rozsahem a důvody kasační stížnosti je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek městského soudu a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Stěžovatel ve své kasační stížnosti nijak nezpochybňuje podstatu předchozích rozhodnutí vydaných v této věci, tj. že účinky konstitutivního rozhodnutí o vrácení státního občanství nastávají ex nunc, pouze obecně namítá, že pokud byl správní orgán povinen dokončit řízení, nemohlo být a priori vyloučeno kladné rozhodnutí o podané žádosti. Na podporu svého stanoviska zmiňuje rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, dle kterého je nutno pokračovat v řízení a uzavřít jej vydáním meritorního rozhodnutí, smrt žadatele nebrání dokončení řízení. Ostatní námitky stěžovatele nesměřují do nosných důvodů rozhodnutí, ale pouze do té části jeho odůvodnění, která byla uvedena jen pro úplnost a nad rámec věci (úvahy o možnosti prominutí státoobčanského slibu).

Nejvyšší správní soud ke stěžovatelem uplatněné námitce uvádí:

V případě A. L. bylo vedeno řízení o žádosti o vrácení československého státního občanství podle § 3 dekretu. Podle tohoto ustanovení může dotyčná osoba při splnění všech zákonných podmínek opětovně nabýt státní občanství, a to k okamžiku vydání konstitutivního rozhodnutí, tj. s účinky ex nunc. Tento právní termín znamená, že vznik, změna nebo zánik práv a povinností, jež jsou předmětem takového rozhodnutí, nastávají zásadně od okamžiku jeho vydání, nikdy ne zpětně. Opakem těchto konstitutivních rozhodnutí s účinky „ex nunc“ jsou rozhodnutí deklaratorní, které zpravidla zavazují „ex tunc“, tj. od okamžiku, kdy subjektivní práva či povinnosti vznikly, což se nemusí časově krýt s vydáním dotyčného rozhodnutí.

Podstatou sporu v daném případě bylo, zda zemřelá fyzická osoba má při splnění všech hmotněprávních zákonných podmínek právo na vrácení československého státního občanství dle § 3 dekretu. Ve věci nebylo sporné, že A. L. o vrácení občanství dle § 3 dekretu požádal, následně však ještě před vydáním rozhodnutí zemřel.

Dle informace Státního ústředního archivu v Praze založené ve správním spisu má A. L. ve sčítacím archu lidu Republiky československé ze dne 1. 12. 1930 uvedeno státní občanství československé a národnost německou. Ve sčítacím archu sčítání lidu na území bývalé tzv. d. ž. ze dne 17. 5. 1939 je u jeho osoby uvedena mateřská řeč německá, národnost německá, státní příslušnost „Deutsches Reich“. Z těchto dokladů vyplývá, že není sporu o německé národnosti jmenovaného, ostatně tato skutečnost nebyla v řízení stěžovatelem nikdy zpochybněna. Jako československý občan německé národnosti pozbyl A. L. československé státní občanství podle § 1 dekretu. Další ustanovení dekretu rozlišují případy zachování (§ 2) či vrácení (§ 3) státního občanství pozbytého dle § 1.

Dle § 2 dekretu bylo zachováno čs. občanství těm osobám uvedeným v § 1, které prokázaly, že se buď činně zúčastnily boje za osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Dle tohoto ustanovení bylo občanství zachováno samotnému stěžovateli, který se aktivně účastnil boje za osvobození a splňoval i ostatní kritéria stanovená zákonem pro zachování československého občanství. Jeho dědovi A. L. však bylo již v době počátku okupace Československa 81 let, vzhledem k takto vysokému věku již nemohl splnit podmínku aktivní účasti na boji za osvobození, vztahovala se na něho tedy možnost požádat o vrácení občanství dle § 3 dekretu. Rozdíl mezi zachováním státního občanství a jeho pozbytím a opětovným nabytím spočívá v kontinuitě: zatímco na osoby splňující podmínky § 2 dekretu se hledí, jako by občanství nepozbyly, v případě vrácení státního občanství dle § 3

dekretu zákon stanoví, že občanství bylo těmto osobám dle § 1 dekretu odňato, nebylo jim obnoveno, nýbrž nově přiznáno, a to ke dni vydání tohoto rozhodnutí. Toto rozlišení je dáno zákonem, tj. citovaným dekretem č. 33/1945 Sb., který byl správní orgán v dané situaci povinen aplikovat.

Z uvedeného vyplývá, že k opětovnému nabytí československého státního občanství dle § 3 dekretu bylo nutno jednak splnit hmotněprávní podmínky stanovené tímto dekretem, dále vzhledem k tomu, že občanství žadatel znovu nabýval až okamžikem kladného rozhodnutí, dotyčná osoba musela být schopna v okamžiku rozhodnutí nabývat práva a povinnosti. Nejvyšší správní soud v souladu s vyslovenými závěry vrchního i městského soudu konstatuje, že pouze žijící fyzická osoba má způsobilost nabývat práva a brát na sebe povinnosti (§ 7 odst. 1, 2 občanského zákoníku), státní občanství dle § 3 dekretu mohl žadatel znovu nabýt pouze za svého života. Tato podmínka v případě A. L. nebyla splněna, neboť v roce 1949 zemřel. Pokud nebyly splněny podmínky pro zachování československého státního občanství dle § 2 dekretu, tento zákon neumožňoval v řízení dle § 3 dekretu žadateli státní občanství vrátit zpětně ke dni, kdy jej v souladu s § 1 dekretu pozbyl, stejně tak nebylo možné ani rozhodnout o jeho vrácení ke dni, kdy nyní již zemřelá fyzická osoba ještě disponovala právní subjektivitou. Ústavní dekret prezidenta republiky výslovně rozlišil zachování a vrácení občanství, správnímu orgánu naopak tímto zákonem nebyla dána kompetence svým uvážením mezi oběma režimy volit a zohledňovat případné okolnosti věci.

Nejvyšší správní soud k námitce stěžovatele konstatuje, že v dané věci byly podmínky pro vrácení československého státního občanství zcela správně posuzovány dle dekretu č. 33/1945 Sb. Není sporu o tom, že na vztahy související s řízením dle tohoto dekretu, které nebyly v jeho textu upraveny, a nestanovilo je jinak ani vládní nařízení vydané k provedení tohoto dekretu (č. 76/1948 Sb., nahrazeno č. 252/1949 Sb.), platily „všeobecné předpisy o nabývání československého státního občanství“, jak výslovně uvádí poslední věta § 3 dekretu. V dané věci však nebylo rozhodné, zda by bylo možno podle těchto předpisů případně prominout A. L. složení státoobčanského slibu, jak se domníval stěžovatel. A. L. nemohl zpět nabýt po své smrti československé státní občanství z důvodu nedostatku právní subjektivity, jak je podrobně odůvodněno výše, nikoli pouze z důvodu, že nebyl schopen složit uvedený slib. Spekulace o jeho případném prominutí a aplikaci zákona č. 194/1949 Sb. nejsou pro rozhodnutí ve věci podstatné.

K další námitce stěžovatele Nejvyšší správní soud uvádí, že právo účastníka řízení na jeho ukončení v zákonem stanovené formě nelze slučovat s právem na kladné vyřízení věci. Vzhledem k výše uvedeným okolnostem případu nebylo možno žádosti stěžovatele vyhovět, ani tento jednoznačný závěr však dle úpravy správního řádu platné v době rozhodování správních orgánů o žádosti neumožňoval řízení ukončit jinou formou (např. zastavení řízení, odmítnutí návrhu), nežli meritorním rozhodnutím věci. Z důvodu požadavku právní jistoty účastníka správního řízení je nezbytné jakékoliv zahájené správní řízení též ukončit, a to způsobem předvídaným zákonem. Jestliže vrchní soud uložil správnímu orgánu, aby v řízení pokračoval a vydal rozhodnutí o ukončení řízení, jednalo se o naplnění procesního oprávnění stěžovatele, které však nemá žádný vliv na podobu výroku a dalšího obsahu rozhodnutí.

Námítky stěžovatele uplatněné v kasační stížnosti proto nebyly Nejvyšším správním soudem shledány důvodné, neboť na základě výše uvedených skutečností se neztotožnil s jeho závěrem, že smrt A. L. nemohla bránit kladnému vyřízení žádosti o navrácení československého státního občanství dle § 3 dekretu č. 33/1945 Sb.

Nejvyšší správní soud nezjistil naplnění žádného z důvodů kasační stížností uplatňovaných stěžovatelem, sám neshledal vady uvedené v ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto ze zákona právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Správní orgán měl ve věci plný úspěch, nevznikly mu však náklady přesahující rámec jeho běžné úřední činnosti, proto mu nepřísluší právo na náhradu nákladů řízení. Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. ledna 2007

JUDr. Radan Malík
předseda senátu